

Särskild granskning – frågor för stämmobehandlingen

URBAN BÅVESTAM*

1. Inledning

I första upplagan av sin monografi ”Särskild granskning enligt aktiebolagslagen” från 1988 skriver Stefan Lindskog att ett skäl till att behandla bokens ämne är att särskild granskning är en företeelse som kan förmodas bli vanligare. Detta skäl upprepas sedan i såväl andra upplagan av boken, som i den tredje, utgiven 2013.

Det råder knappast någon tvekan om att granskningsinstitutet sedan 1980-talet har fått allt större uppmärksamhet, främst på grund av ett antal uppmärksammade granskningar av välkända börsbolag.¹ Det är tydligt att kunskapen om möjligheterna att få särskild granskning till stånd har blivit större även i bolag utanför börserna och att intresset för att åtminstone överväga en begäran om granskning vuxit. Det faktiska antalet granskningar har också ökat, låt vara från en låg nivå.²

* Författaren önskar framföra ett särskilt tack till adjungerade professorn Svante Johansson och advokaten Carl Svernlöv för värdefulla kommentarer på artikeln i utkastform.

¹ Som några exempel kan nämnas granskningarna av Fermenta, Trustor, Carnegie och HQ. Vissa uppmärksammade granskningar som inte initierats av en minoritet av aktieägarna, utan efter majoritetsbeslut på stämma eller av bolagets styrelse, har säkert också bidragit till att göra den minoritetsinitierade granskningen mer välkänd. Bland sådana kan t.ex. nämnas granskningen av ”Skandia-affären” 2003 och, på senare tid, granskningen av TeliaSoneras affärer i Uzbekistan.

² Som en jämförelse kan nämnas att länsstyrelsen i Stockholms län, som historiskt svarat för ungefär hälften av samtliga förordnanden av granskare i landet, i genomsnitt förordnade en granskare per år under det tidiga 1980-talet, medan antalet förordnanden de senaste 20 åren har fördelat sig enligt följande: 7 (1993), 6 (1994), 5 (1995), 7 (1996), 9 (1997), 16 (1998), 11 (1999), 9 (2000), 7 (2001), 14 (2002), 21 (2003), 21 (2004), 10 (2005), 14 (2006), 19 (2007), 25 (2008), 25 (2009), 22 (2010), 28 (2011) och 21 (2012). Källa: Länsstyrelsen i Stockholms län.

Granskningsinstitutet får sägas utgöra en betydelsefull komponent i det aktiebolagsrättsliga minoritetsskyddet. Min erfarenhet de senaste åren säger mig också att Stefan Lindskogs antagande om den framtida utvecklingen är lika aktuellt idag som någonsin tidigare.

I denna artikel ska jag diskutera några av de frågor som aktualiseras i samband med bolagsstämmans behandling av ett förslag om särskild granskning. Utanför ämnet faller således alla de frågor som kan uppkomma när stämman väl har skiljt sig från det ärendet, såsom rörande Bolagsverkets handläggning, granskningens genomförande, framläggandet av granskningsrapporten m.m.

Artikeln är disponerad på följande sätt. Avsnitt 2 och 3 ger en kort introduktion till ämnet. I avsnitt 4 diskuteras sedan vilka förutsättningar som gäller för att en bolagsstämma ska kunna behandla ett ärende om särskild granskning. I all korthet redogör jag därefter i avsnitt 5 för vilka krav som kan ställas på granskningstemat. Hur innehållet i bolagsstämmans beslut i en fråga om granskning bör bestämmas, är ämnet för huvudavsnittet, avsnitt 6. Sist tar jag sedan i avsnitt 7 upp den närliggande frågan om hur protokollet bör utformas.

2. Möjligheterna till insyn i aktiebolag

Aktieägarna i ett aktiebolag har på olika sätt och i varierande omfattning rätt till insyn i och information om bolaget. Genom den års- och, i förekommande fall, koncernredovisning som årligen ska läggas fram på bolagsstämma får aktieägarna sig till livs en bild av bolagets ställning och resultat på en övergripande nivå. Genom revisionsberättelsen får aktieägarna i bolag som inte valt bort revisorsfunktionen del av vad revisorn funnit i sin ändå relativt översiktliga granskning av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning av bolaget.

Några djupdykningar i enskilda transaktioner eller bedömningar av det kommersiellt eller juridiskt riktiga i åtgärder som har vidtagits under det gångna räkenskapsåret redovisas dock sällan i de handlingar som läggs fram på en bolagsstämma. Ett viktigt komplement till de andra minoritetsskyddsreglerna i aktiebolagslagen (2005:551; ”ABL”) är därför de olika bestämmelser som syftar till att tillförsäkra aktieägare insyn i och information om bolaget och hur det sköts. Till dessa bestämmelser kan hänföras bland annat reglerna i 7 kap. 32–35 §§ ABL om styrelsens och verkställande direktörens upplysningsplikt vid bolagsstämma. Dit kan också räknas bestämmelsen i

7 kap. 36 § ABL om aktieägares insyns rätt i aktiebolag med högst tio aktieägare samt reglerna om särskild granskning i 10 kap. ABL.³

Reglerna om bolagsledningens upplysningsplikt vid bolagsstämma har sin begränsning just i att de endast aktualiseras på bolagsstämma. Inte sällan lämnas också frågor som ställs på bolagsstämma obesvarade med en enkel hänvisning till att underlag för svar inte finns till hands på stämman eller att det skulle kunna orsaka bolaget väsentlig skada om frågorna besvarades.

Den rätt som följer av 7 kap. 36 § ABL begränsas av att bestämmelsen är tillämplig endast då fråga är om bolag som har högst tio aktieägare. Därutöver är insynsrätten begränsad också på så vis att den inte gäller sådan information som om den lämnas ut till aktieägaren skulle medföra en påtaglig risk för allvarlig skada för bolaget. Det är också så, att även om styrelsen och den verkställande direktören har en skyldighet att hjälpa aktieägaren med viss utredning, ligger det normalt på aktieägaren själv att genomföra huvuddelen av utredningen och att dra sina egna slutsatser samt att göra eller låta göra nödvändiga juridiska och andra bedömningar i utredningsarbetet.

Att granska avtal, finansiell information, bokföring, genomförda transaktioner m.m. kan vara en grannläga uppgift. Inte bara kan den vara svår att göra, ofta är det också kostsamt för aktieägaren, som kan behöva anlita såväl juridisk som finansiell expertis. I många fall kan därför rätten till insyn i bolag med en liten ägarkrets som sådan ha begränsad praktisk betydelse. I de fallen får reglerna i ABL om särskild granskning särskilt stor betydelse.

I bolag med *fler* än tio aktieägare utgör möjligheten att få till stånd granskning genom en särskild granskare normalt den enda möjligheten för minoritetsaktieägare att skaffa sig fördjupad information om bolaget och dess verksamhet som går utöver årsredovisningen och revisorns revision.

3. Något om granskningsinstitutet som sådant

Varje aktieägare i ett aktiebolag har rätt att väcka förslag om granskning genom en särskild granskare. Enligt 10 kap. 21 § ABL ska en sådan granskning avse bolagets förvaltning och räkenskaper under en viss förfluten tid eller vissa åtgärder eller förhållanden i bolaget. Föremålet för vad som sålunda ska granskas brukar benämnas granskningstemat.

³ Jfr prop. 2004/05:85, s. 328. Dit kan dock inte räknas reglerna om *allmän* granskning genom lekmannarevisor i 10 kap. 1–20 §§ ABL. Beslut om att allmän granskning ska genomföras fattas genom majoritetsbeslut på bolagsstämma, jfr prop. 1997/98:99, s. 174.

Ett förslag om granskning kan väckas på en årsstämma eller annan ordinarie bolagsstämma även om ärendet inte finns med i kallelsen. På en extra bolagsstämma kan ärendet däremot behandlas endast om det finns med i kallensens förslag till dagordning. Om ett förslag om granskning på bolagsstämman biträds av ägare till minst en tiondel av bolagets samtliga aktier eller till minst en tredjedel av de vid bolagsstämman företrädda aktierna, ska Bolagsverket efter ansökan av en aktieägare utse en eller flera särskilda granskare, se 10 kap. 22 § ABL.⁴

Granskaren har i sitt arbete rätt att ta del av den information som behövs för att granskningen ska kunna genomföras. Granskaren har således rätt att intervjua enskilda ledamöter av styrelsen och bolagets anställda, liksom t.ex. bolagets revisor. Granskaren har också rätt att ta del av bokföring, avtal, korrespondens och andra handlingar som är av betydelse för granskningsuppdragets fullgörande.

Granskningsuppdraget avslutas genom att granskaren avger ett yttrande – granskningsrapporten – som ska läggas fram på en bolagsstämma. ABL anger ingen tidsgräns inom vilken granskningen ska vara avslutad, men i de fall frågan behandlas på en årsstämma är det rimligt att förvänta sig att granskningsrapporten i normalfallet ska vara klar i sådan tid att den kan läggas fram på nästkommande årsstämma.

Granskaren har en ställning i förhållande till det granskade bolaget som får anses vara sysslomannaliknande.⁵ Granskarens huvudman kan därmed anses vara bolaget. Det innebär bland annat att det är bolaget som har att utge ersättningen till granskaren. Det innebär också att granskaren har en skyldighet gentemot bolaget att iaktta tystnadsplikt och att granskaren alltså inte får lämna ut information, som han eller hon får del av under sitt arbete, till enskilda aktieägare eller andra utomstående. Granskaren har bara en kanal att redovisa sina iakttagelser och slutsatser genom, nämligen genom granskningsrapporten och vid framläggandet av den på bolagsstämman.

Ett utflöde av granskarens sysslomannaliknande ställning är också att granskaren enligt 29 kap. 2 § ABL har ett motsvarande skadeståndsansvar som en styrelseledamot, den verkställande direktören och bolagets revisor.

⁴ Uppgiften att förordna särskild granskare överfördes från länsstyrelserna till Bolagsverket per den 1 november 2013 genom SFS 2013:737.

⁵ En granskare som utsetts enligt reglerna i 10 kap. 21–22 §§ ABL kan inte anses vara en bolagets syssloman i vanlig bemärkelse. Bolaget kan t.ex. inte lämna bindande instruktioner till granskaren och inte heller avsluta granskarens uppdrag.

Reglerna om särskild granskning som de ser ut idag infördes i 1975 års aktiebolagslag. Dessförinnan gällde enligt 1944 års aktiebolagslag att aktieägare som representerade minst en tiondel av bolagets samtliga aktier kunde åstadkomma att en minoritetsrevisor förordnades med uppgift att delta i den vanliga revisionen av bolaget, men minoritetsrevisorn kunde också förordnas att granska vissa räkenskaper eller vissa åtgärder. Genom 1975 års aktiebolagslag delades rollerna upp, så att reglerna om minoritetsrevisors deltagande i den årliga revisionen lades till reglerna i kapitlet om revisorer och reglerna om granskning av vissa åtgärder, förhållanden i bolaget eller bolagets räkenskaper placerades för sig. Dessa regler överfördes sedan i stort sett oförändrade till nu gällande ABL.

Några rättsakter från EU tycks inte vara aktuella på området. EU-kommissionen intresserade sig tidigare för möjligheten att introducera regler på EU-nivå om en särskild utredningsrätt ("special investigation rights") för aktieägare med viss andel av aktiekapitalet, men frågan synes i vart fall inte för närvarande vara prioriterad.⁶

4. Förutsättningarna för stämmans behandling

4.1 Initiativet till en granskning

Varje aktieägare i ett aktiebolag har enligt 7 kap. 16 § ABL rätt att få ett ärende behandlat vid en bolagsstämma, oavsett storleken på aktieägarens innehav, oavsett om aktieägaren själv kan åstadkomma att en stämma sammankallas och oavsett om aktieägaren har några möjligheter att vinna bifall till sitt tilltänkta beslutsförslag. Så är alltså fallet även vad beträffar ett förslag om granskning.

I normalfallet får endast ärenden som i enlighet med 7 kap. 24 § ABL angetts i kallelsens dagordning behandlas vid bolagsstämman, jfr 7 kap. 26 § ABL. Som nämnts gäller dock för stämmans behandling av ett förslag om

⁶ Se EU-kommissionens handlingsplan för den europeiska bolagsrätten 2003 (*Modernare bolagsrätt och effektivare företagsstyrning i Europeiska unionen – Handlingsplan*, KOM(2003) 284), s. 16 och motsvarande handlingsplan 2012 (*Handlingsplan: Europeisk bolagsrätt och företagsstyrning – ett modernt regelverk för mer engagerade aktieägare och hållbara företag*, KOM(2012) 740). Jfr i denna fråga Winterrapporten (*Report of the High Level Group, A modern regulatory framework for company law in Europe, 4 november 2002*), s. 57 ff. och Reflektionsgruppens rapport "On the Future of EU Company Law" av den 5 april 2011, s. 52.

granskning ett undantag från denna huvudregel. Enligt 10 kap. 22 § ABL får sålunda ett ärende rörande särskild granskning framställas på ordinarie bolagsstämma utan att ärendet angetts i kallelsen till stämman.

Undantagsbestämmelsen har motiverats med att granskning normalt aktualiseras i samband med att årsredovisningen läggs fram på bolagets årsstämma och beslut där och då ska tas om huruvida ansvarsfrihet ska beviljas. Det skulle då inte vara alltför överraskande att fråga om granskning kommer upp i sammanhanget. Att då kräva att en ny, extra bolagsstämma sammankallas för att behandla frågan om granskning skulle medföra onödigt tidsutdräkt och onödiga kostnader, varför det ansetts vara bättre att tillåta att ett sådant ärende kan läggas fram på just en årsstämma utan förvarning.⁷

På en *årsstämma* kan således en aktieägare i stort sett när som helst under stämman begära att ärendet granskning behandlas och lägga fram ett förslag om detta. Aktieägaren måste då lägga fram ett fullständigt förslag, gärna skriftligt sådant, som uppfyller kraven i 10 kap. 21 § ABL.

Den aktieägare som önskar få ett ärende rörande särskild granskning behandlat på en *extra bolagsstämma* måste, i enlighet med huvudregeln, vinnlägga sig om att ärendet finns med i kallelsens förslag till dagordning. Av naturliga skäl är det normalt en och samma aktieägare eller aktieägargrupp, företrädande minst en tiondel av samtliga aktier, som med stöd av 7 kap. 13 § ABL tillser att extra bolagsstämma sammankallas, som också samtidigt begär att ärendet om granskning ska behandlas vid stämman och således tas upp i kallelsens förslag till dagordning.

4.2 Kallelsens innehåll

En central fråga när ett ärende om särskild granskning ska behandlas på en *extra bolagsstämma* är vilka krav som kan ställas på innehållet i kallelsen till stämman.

Nerep och Samuelsson menar för sin del att det inte är tillräckligt att ärendet anges i kallelsens förslag till dagordning. De uppger att om en fråga om särskild granskning ska kunna behandlas vid extra bolagsstämma, måste ”*förslaget* initieras på vanligt sätt enligt 7 kap. 16 §, så att *förslaget* finns med

⁷ Jfr SOU 1971:15, s. 272. Beroende på omständigheterna torde det dock kunna vara väl så överrumplande att ta upp frågan på en årsstämma som på en extra bolagsstämma.

i kallelsen till bolagsstämman” (mina kursiveringar).⁸ Regelverket kring kallelsens innehåll bör, enligt Nerep och Samuelsson, tolkas så att gransknings temat, åtminstone i allmänna ordalag, ska formuleras i kallelsen. De rekommenderar därför att den aktieägare som önskar få ärendet behandlat på stämman förser styrelsen med ”ett preciserat angivande av granskningstemata [...] med tonvikt på det ’huvudsakliga innehållet’ i förslaget” som underlag för kallelsen – i annat fall finns enligt deras uppfattning en risk för framgångsrik klandertalan på grund av kallelsebrister.⁹

Lindskog synes tvärtom vara av uppfattningen att det *inte* bör vara nödvändigt att en kallelse till extra bolagsstämma anger något gransknings tema för att de formella kraven på kallelsen ska vara uppfyllda. Det ska vara fullt tillräckligt att det i kallelsens förslag till dagordning anges ”Förslag om särskild granskning” eller något liknande ärende.¹⁰

Jag delar Lindskogs uppfattning av följande skäl.

Enligt 7 kap. 24 § ABL ska kallelsen bland annat innehålla ett förslag till dagordning för stämman. I förslaget till dagordning ska styrelsen tydligt ange och numrera de ärenden som ska behandlas vid bolagsstämman. I den mån förslag har lagts fram redan innan kallelse utfärdas ska enligt samma bestämmelse det huvudsakliga innehållet i förslaget anges i kallelsen, om inte förslaget rör en fråga av mindre betydelse för bolaget.

Ett *ärende* är ett för bolaget relevant spørsmål som bolagsstämman kan fatta beslut om, t.ex. ”Val av ny styrelseledamot” eller ”Resultatdisposition”.¹¹ Det faktum att ett visst ärende i kallelsen också åtföljs av ett förslag till beslut – t.ex. ”Erik Eriksson” eller ”Utdelning av 3 kronor per aktie” – har *i regel* ingen betydelse för möjligheterna att på bolagsstämman lägga fram andra förslag eller fatta ett annat beslut i ärendet. Det är ärendet i sig, och inte framställda förslag till beslut, som utgör ramarna för bolagsstämmans beslut, 7 kap. 26 § ABL.¹²

Som bekant uppställer ABL *ifråga om vissa typer av ärenden* krav på att det huvudsakliga innehållet i ett beslutsförslag redovisas redan i kallelsen och att

⁸ Nerep, E. och Samuelsson, P., Aktiebolagslagen. En djup kommentar, uppdatering 2013:1, 10:22.2.1.

⁹ Nerep, E. och Samuelsson, P., a.st.

¹⁰ Lindskog, S., Särskild granskning enligt aktiebolagslagen, 3 uppl., 2013, s. 47 f. och 64.

¹¹ Jfr prop. 1997/98:99, s. 237.

¹² Johansson, S., Bolagsstämma, 1990 (”Bolagsstämma” i det följande), s. 188.

det fullständiga förslaget föreligger viss tid före stämman, t.ex. beträffande vinstutdelning och emission av aktier. I sådana ärenden kan stämman inte utan samtliga aktieägares samtycke fatta ett beslut som innebär en reell avvikelse från det förslag som sålunda redovisats före stämman.¹³

Bestämmelsen i 7 kap. 16 § ABL kräver inte annat än att en aktieägare som vill få ett ärende behandlat på stämma begär att få *ärendet* behandlat i sådan tid att ärendet kan tas upp i kallelsen. Tvärtemot vad Nerep och Samuelsson synes mena uppställer alltså den bestämmelsen inte något krav på att även *förslag* anges och tas upp i kallelsen. Bortsett från det fall att stämman ska behandla ett ärende om ändring av bolagsordningen,¹⁴ kräver inte heller 7 kap. 24 § ABL annat än att det huvudsakliga innehållet i sådana förslag som redan må ha lagts fram beskrivs i kallelsen. Krav på att förslag i vissa fall *ska* läggas fram före stämman och att det huvudsakliga innehållet i ett förslag i vissa fall *ska* beskrivas i kallelsen uppställs istället i anslutning till de olika bestämmelser i ABL som reglerar de materiella frågor som fordrar stämmebehandling.¹⁵

Vad beträffar just särskild granskning anges, som nämnts, i 10 kap. 22 § ABL att *förslag* om granskning kan framställas på extra bolagsstämma där *ärendet* enligt kallelsen till stämman ska behandlas. Ärendet i kallelsens dagordning kan betecknas som ”Beslut om särskild granskning”, ”Förslag om särskild granskning” eller liknande. Något ytterligare kan inte krävas för att stämman ska kunna behandla ärendet. Det går alltså enligt min mening inte att uppfatta bestämmelserna i 10 kap. 21 och 22 §§ ABL som att därutöver även *förslaget* måste beskrivas i kallelsen – eller ens förslagets huvudsakliga innehåll.

I denna fråga har det i olika sammanhang hänvisats till ett uttalande i förarbetena till 1975 års aktiebolagslag, där följande sägs om saken:¹⁶

”Förslaget om särskild granskning skall [...] framställas på ordinarie bolagsstämma eller på den stämma där ärendet enligt kallelsen till stämman skall behandlas. Det får alltså inte tas upp på extra stämma utan att ha varit angivet i kallelse till denna.”

¹³ Skog, R., Rodhes Aktiebolagsrätt, 23 uppl., 2011, s. 175.

¹⁴ Om bolagsstämman föreslås ändra bolagsordningen, ska det huvudsakliga innehållet i förslaget alltid anges i kallelsen.

¹⁵ Se t.ex. 13 kap. 9, 10 och 39 a §§ ABL beträffande förslag om nyemission av aktier, 18 kap. 7, 8 och 14 §§ ABL om vinstutdelningsförslag och 25 kap. 5, 6 och 52 §§ ABL om förslag om likvidation.

¹⁶ Prop. 1975:103, s. 437.

Det går måhända att läsa uttalandet som att "[d]et", först i andra meningen, skulle syfta på "[f]örslaget" och inte på "ärendet". Det ger emellertid förarbetsuttalandet en betydelse som dels skulle få orimliga konsekvenser, dels är helt oförenlig med lagtextens ordalydelse.¹⁷ Vad som åsyftas med uttalandet kan därför enligt min mening inte vara annat än att just ärendet ska anges i kallelsen.

En helt annan sak är naturligtvis att om en aktieägare, i enlighet med 7 kap. 13 och 16 §§ ABL, har begärt sammankallande av extra stämma för behandling av ärendet "Förslag om särskild granskning" eller liknande och samtidigt också tillställt styrelsen ett förslag till granskningstema, så är styrelsen enligt 7 kap. 24 § ABL skyldig att redovisa det huvudsakliga innehållet i det sålunda framlagda förslaget. Det utgör emellertid inget hinder för aktieägaren – eller en annan aktieägare – att på stämman lägga fram ett justerat förslag eller ett helt annat förslag till granskningstema. Finns flera stora minoritetsgrupper i bolaget kan också flera olika förslag läggas fram på stämman och leda till separata omröstningar inom ramen för samma ärende. Varje förslag som uppnår erforderlig anslutning kan sedan ligga till underlag för ett förordnande av Bolagsverket.

5. Granskningstemat

En särskild granskning kan avse bolagets förvaltning och räkenskaper under en viss förfluten tid eller vissa åtgärder eller förhållanden i bolaget. Ofta utgör temat för granskningen en kombination av dessa varianter. Inte sällan anges i förslag till granskning ett tema av innebörd att bolagets förvaltning och räkenskaper under ett eller flera räkenskapsår ska granskas, varvid särskilt vissa särskilt omnämnda åtgärder ska utredas, såsom t.ex. vissa förvärv eller försäljningar, transaktioner med vissa närstående eller liknande. Allt som oftast anges också att granskningen ska avse även de andra bolag som ingår i den koncern där det granskade bolaget är moderbolag.¹⁸

¹⁷ Jfr också vad som sägs beträffande ett förslag om minoritetsrevisor i samma proposition: "[f]örslaget [kan] inte väckas på en för annat ändamål utlyst extra stämma utan att *ärendet* angivits i kallelsen", prop. 1975:103, s. 420 (mina kursiveringar).

¹⁸ I vilken utsträckning det granskade bolagets dotterbolag kan granskas har, i ljuset av ett relativt färskt rättsfall från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2012 ref. 54), diskuterats av flera författare, se t.ex. Stattin, D., JT 2012–13 s. 929 och Khayyami, D., Särskild granskning enligt aktiebolagslagen, examensuppsats, Uppsala universitet, 2012. För egen del vill jag mena att en granskare måste ha både rätt och skyldighet att granska förhållan-

Enligt uttalanden i förarbetena är särskild granskning att betrakta som ”en åtgärd av extraordinär natur, avsedd att användas för att undersöka mera avgränsade förhållanden” och ”komma i fråga när det föreligger eller kan misstänkas föreligga oegentligheter eller andra missförhållanden i bolaget”.¹⁹ Förarbetsuttalandena ska dock inte tolkas som att minoriteten behöver visa några godtagbara skäl för en granskning och sannolikt inte heller som att en granskning måste vara begränsad eller att en sådan inte kan tillåtas ”alltför ofta” i ett och samma bolag.²⁰ Uttalandena bör snarast uppfattas som en beskrivning av syftet med själva granskningsinstitutet och exempel på typiska granskningsituationer.²¹

Samtidigt måste avsikten med granskningsinstitutet vara att granskningen *åtminstone potentiellt* ska *kunna* leda till att skadeståndsansvar kan utkrävas, att beslut eller vidtagna rättshandlingar kan förklaras olagliga eller ogiltiga eller att andra rättsliga konsekvenser kan följa.²² Det bör med andra ord inte vara möjligt att få till stånd en granskning av huruvida ”koncernstrukturen är ändamålsenligt utformad” eller om ”styrelsens ledamöter har erforderlig utbildning och kompetens”.

Några höga krav på precision ställs dock inte på granskningstemat, som alltså kan vara allmänt hållet.²³ En viktig förklaring till det är naturligtvis att den aktieägare som vill få granskningen till stånd, kan ha befogade skäl att misstänka oegentligheter, utan att för den skull veta vad oegentligheterna skulle bestå av.

Kravet på att en granskning inte kan avse annat än *förfluten tid* har tolkats som att granskningen kan avse en tidsperiod som sträcker sig som längst fram

den i det granskade bolagets dotterbolag (så länge det inte på något sätt framgår av granskningstemat att granskningen *inte* ska avse även dotterbolagen). I annat fall vore det alltför lätt för moderbolagets styrelse att i ett dotterbolag gömma undan sådant som inte tål granskningens ljus. Högsta förvaltningsdomstolens slutsats i ovan nämnda mål, att det inte är möjligt att på bolagsstämma i ett moderbolag väcka förslag om att särskild granskare ska *utses* i ett dotterbolag, är uppenbarligen en annan sak. Angående svårare gränsdragningsfrågor som kan uppkomma ifråga om delägda dotterbolag och utländska dotterföretag samt vidare om frågan som sådan – i vart fall såvitt avser rättsläget före Högsta förvaltningsdomstolens dom – se Lindskog, S., a.a., s. 37 ff.

¹⁹ SOU 1971:15, s. 272, prop. 1975:103, s. 437 och prop. 2004/05:85, s. 328.

²⁰ Jfr prop. 1975:103, s. 438.

²¹ Jfr Lindskog, S., a.a., s. 27 i not 39.

²² Jfr den intresseprincip Lindskog redogör för, Lindskog, S., a.a., s. 26 ff.

²³ SOU 1971:15, s. 272, prop. 1975:103, s. 437 och prop. 1986/87:7, s. 171.

till den tidpunkt då bolagsstämman fattar sitt beslut rörande förslaget till granskning.²⁴

En särskild fråga för just bolagsstämmans behandling av ett förslag om granskning är om bolagsstämman, stämmeordföranden eller någon annan inför stämmans beslutsfattande har att ta ställning till om förslaget håller sig inom de ramar som 10 kap. 21 § ABL ställer upp eller om det med andra ord av något skäl ska anses vara otillåtet.

Enligt min mening bör någon sådan prövning *i princip* inte ske på bolagsstämman.²⁵ När ärendet behandlas på stämman är det upp till förslagsställaren att lägga fram sitt förslag. Så länge förslaget uppfyller de grundläggande krav som uppställs i 10 kap. 21 § ABL har stämmeordföranden att tillse att förslaget blir föremål för beslut.

Lindskog menar för sin del att bolagsstämman ska gå till beslut i ärendet till och med i det fall förslagsställarens förslag inte innehåller något granskningstema alls.²⁶ Det förefaller besynnerligt. Det måste anses åvila stämmeordföranden att så långt möjligt tillse att endast ärenden som stämman lagligen kan behandla, kommer upp till behandling på stämman, liksom att endast förslag som uppfyller lagens krav på vad ett förslag ska innehålla, går till beslut på stämman. Om det är *uppenbart* att ett visst förslag inte uppfyller ABL:s formella krav på ett sådant förslag, bör ordföranden inte släppa fram förslaget. Ett förslag om granskning som inte innehåller något granskningstema alls bör enligt min uppfattning anses vara så bristfälligt att det inte kan bli föremål för beslut.

Ett förslag som däremot innehåller ett *svårbegripligt* granskningstema eller ett granskningstema vars tillåtlighet kan diskuteras, ska dock släppas fram. Det är inte upp till stämmeordföranden eller stämman att ta ställning till granskningstemats kvalitet eller huruvida det håller sig inom de ramar som 10 kap. 21 § ABL ställer upp. Stämmeordföranden kan sträcka sig till att påpeka att förslaget enligt hans eller hennes mening skulle tjäna på att omformuleras, men om förslagsställaren önskar hålla fast vid sitt förslag, ska ordföranden låta stämman gå till beslut i frågan.²⁷

²⁴ Jfr Lindskog, S., a.a., s. 30 f. och Andersson, S., Johansson, S. och Skog, R., Aktiebolagslagen. En kommentar, suppl. 8, 2013, 10:21.2.

²⁵ Jfr Nerep, E. och Samuelsson, P., a.a., 10:21.3 och Lindskog, S., a.a., s. 48.

²⁶ Lindskog, S., a.a., s. 48 f.

²⁷ Det är sedan upp till Bolagsverket och granskaren att pröva och tolka granskningstemat. Jag återkommer kort till den frågan i det följande.

När bolagsstämman har fattat beslut om granskningsförslaget och skilt sig från saken, kan granskningstemat inte längre ändras. Det är alltså inte möjligt för den aktieägare som sedermera ansöker hos Bolagsverket om att en granskare ska förordnas, att komplettera, förtydliga eller på annat sätt modifiera granskningstemat.

6. Bolagsstämmans beslut

6.1 Inledning

Som nämnts fordras för att Bolagsverket ska kunna utse särskild granskare, att ett förslag om granskning på stämma har biträttts av ägare till antingen minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget eller minst en tredjedel av de vid stämman företrädde aktierna.

Lindskog kallar ett förslag om granskning som vunnit sådant stöd på bolagsstämman för att *förslaget är minoritetskvalificerat*.²⁸ Nerep och Samuelsson menar för sin del att om förslaget har erhållit motsvarande stöd, så har *bolagsstämman fattat beslut* om granskning,²⁹ varför de talar om ett ”minoritetskvalificerat *beslut*” (min kursivering).³⁰ Eklund och Stattin hävdar att i dessa fall ”[b]olagsstämmans beslut [...] formuleras av en tillräcklig minoritet”.³¹ På annat håll har det också sagts att det i dessa fall skulle vara fråga om ett ”minoritetsbeslut”, utan att det närmare anges vad som därmed menas.³²

Det framstår enligt min mening som direkt oriktigt att beskriva omröstningens utgång, när majoriteten har röstat mot granskningsförslaget, som ett *stämmbeslut* av innebörd att förslaget har *bifallits*. Frågan kan tyckas vara av akademiskt intresse, men har i högsta grad praktisk betydelse i det att ett beslut som fattats av bolagsstämman ju kan klandras och därmed bli föremål för en klanderprocess, som kan utmynna i att beslutet ändras eller upphävs. Som ska belysas i det följande har frågan betydelse även i andra avseenden.

²⁸ Lindskog, S., a.a., s. 51.

²⁹ Samma terminologi används av Stattin, D. i JT 2012–13 s. 929.

³⁰ Nerep, E. och Samuelsson, P., a.a., 10:22.2.3. Jfr även Moberg, K. i SvJT 1989 s. 463 på s. 463 f., som också synes mena att fråga är om ett bolagsstämmbeslut om att granskning ska ske.

³¹ Eklund, K. och Stattin, D., Aktiebolagsrätt och aktiemarknadsrätt, 2013, s. 194. Jfr dock s. 200 och vad som där sägs om vad som utgör stämmans beslut.

³² SOU 1941:9, s. 466. Jfr Stenbeck, E., Wijnblad, M. och Nial, H., Aktiebolagslagen jämte dithörande författningar med förklaringar, 5 uppl., 1966, s. 319 och Johansson, S., Bolagsstämman, s. 378.

6.2 Utgångspunkter för frågan

Bolagsstämmans beslut i ett ärende – när fråga inte är om val – utgörs i normalfallet av den mening som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna, se 7 kap. 40 § ABL.³³ När två förslag i ett ärende sålunda ställs mot varandra utgörs stämmans beslut av innehållet i det förslag som har fått flest röster. De två förslagen kan vara två positiva förslag som ställs mot varandra lika väl som ett förslag där bifall ställs mot avslag – eftersom det vinnande förslaget måste få mer än hälften av de avgivna rösterna, finns det endast utrymme för just *två* förslag vid ett slutligt avgörande i en sakfråga.³⁴

Om en omröstning om ett förslag rörande särskild granskning utfaller på så sätt att ägare till mer än hälften av de vid bolagsstämman representerade aktierna (i ett bolag där alla aktier har samma röstvärde) röstat *för* granskningen, har alltså bolagsstämman enligt 7 kap. 40 § ABL beslutat att bifalla förslaget.³⁵ Det hör till sakens natur att en omröstning om ett granskningsförslag i praktiken så gott som aldrig utfaller på det viset, eftersom majoriteten regelmässigt motsätter sig en granskning. Men det är en annan sak.

Om omröstningen istället utfaller på så sätt att ägare till mer än hälften av de avgivna rösterna röstat *mot* granskningen – vilket normalt är fallet – bör en tillämpning av 7 kap. 40 § ABL innebära att bolagsstämman ska anses ha beslutat att avslå förslaget, dvs. att ett *stämmobeslut* om att granskning *inte* ska genomföras har fattats. Nej-sidan har i ett sådant fall vunnit omröstningen, vilket innebär att bolagsstämman, som bolagets högsta beslutsfattande organ, beslutat att bolaget inte ska initiera en granskning. Bolagsstäm-

³³ Som bekant finns också en rad bestämmelser i ABL som, ifråga om ärenden som inte avser val, fordrar kvalificerad majoritet. Av 7 kap. 40 § 2 st. ABL framgår också att det är möjligt att föreskriva andra majoritetskrav i bolagsordningen. I de fall som särskilt anges i bestämmelsen kan lagens krav på kvalificerad majoritet endast skärpas. I övriga fall är det däremot möjligt att föreskriva att det för giltigt beslut är tillräckligt att ett beslutsförslag i visst ärende biträds av en *minoritet* av de avgivna rösterna. Ett sådant bolagsstämmobeslut skulle kunna kallas för ett ”minoritetsbeslut”. Bolagsordningsbestämmelser av detta slag torde dock vara synnerligen ovanliga.

³⁴ Unger, S., *Bolagsstämma i praktiken*. En teoribok, 2013, s. 106.

³⁵ Styrelsen är givetvis skyldig att verkställa stämmobeslutet, men bolagets egen hantering av en sådan granskning har ingenting med reglerna om en minoritetsinitierad granskning i 10 kap. 21–22 §§ ABL att göra. Ett bifall till förslaget från stämmans sida betar inte heller minoriteten rätten att i enlighet med reglerna i 10 kap. 21–22 §§ ABL ansöka om att granskare utses av Bolagsverket, se vidare Lindskog, S., a.a., s. 52 ff. och Nerep, E. och Samuelsson, P., a.a., 10:22.2.3.

mans beslut utgör en instruktion till styrelsen att inte vidta åtgärder för en granskning i enlighet med förslaget.³⁶

I det senare exemplet ovan, där stämman beslutat att avslå förslaget, kan det tänkas att ägare som röstat *för* förslaget ändå innehar minst en tiondel av bolagets samtliga aktier eller minst en tredjedel av de vid stämman företrädda aktierna. I så fall föreligger uppenbarligen förutsättningar för Bolagsverket att efter ansökan av en aktieägare förordna en granskare. Enligt min mening kan det emellertid inte innebära att *bolagsstämman* ska anses ha fattat beslut om att granskning av bolaget ska genomföras.³⁷

Eftersom den här redovisade uppfattningen i frågan emellertid inte står oemotsagd i doktrinen, ska jag i det följande diskutera argument för och emot, för att i avsnitt 6.5 nedan formulera en slutsats.

6.3 Omröstningens utfall i några andra fall

När olika frågor kommer upp rörande granskningsinstitutet förekommer det att jämförelser görs med de minoritetsskyddsregler som gäller för att åstadkomma ett förordnande av minoritetsrevisor, för att få till stånd en minoritetsutdelning eller för en omröstning om ansvarsfrihet.³⁸ Skälet till det torde stå att finna i att dessa regler också bygger på att den minoritet som vill åstadkomma den eftersträlvade effekten måste inneha minst en tiondel av bolagets aktier.³⁹ Sätillvida finns således en likhet reglerna emellan. I flera fall finns emellertid också klara skillnader. Syftet med detta avsnitt 6.3 är att först och främst undersöka om de andra reglerna är utformade på sådant sätt att det är rimligt att utgå från att utfallet av en omröstning om ett förslag inom ramen för de reglerna bör betecknas på samma sätt som utfallet av en omröstning om ett förslag om granskning,⁴⁰ för att i så fall undersöka om det finns led-

³⁶ Se om stämmans instruktionsgivning genom beslut Stattin, D., Företagsstyrning. En studie av aktiebolagsrättens regler om ägar- och koncernstyrning, 2 uppl., 2008 ("Företagsstyrning" i det följande), s. 127 och 199 ff.

³⁷ Den slutsatsen påverkas inte heller av det faktum att en granskare som utsetts av Bolagsverket intar en sysslomannaliknande ställning i förhållande till bolaget. Att bolaget ofrivilligt intar rollen som huvudman i det förhållandet gör inte att ett sådant konstlat stäm-mobeslut kan konstrueras.

³⁸ Se t.ex. Lindskog, S., a.a., s. 51 och 56 i not 113.

³⁹ I fotnot 47 nedan omnämns också ett par andra bestämmelser i ABL vars tillämpning förutsätter att minoriteten innehar minst en tiondel av bolagets aktier.

⁴⁰ Jag talar här genomgående om "omröstning" och bortser således från att beslutsfattandet och fastställandet av hur olika aktieägare ställt sig till förslaget kan tillgå på andra sätt än genom en regelrätt och fullständig omröstning.

ning att hämta i rättskällorna på det specifika området, när frågan ska besvaras, om huruvida beslutsregeln i 7 kap. 40 § ABL är tillämplig när stämman behandlar ett förslag om granskning.

6.3.1 Förordnande av minoritetsrevisor

Reglerna om hur en aktieägarminoritet kan åstadkomma att en minoritetsrevisor utses, är till sin konstruktion snarlika de regler som gäller för ett förordnande av en särskild granskare. För att Bolagsverket ska förordna en minoritetsrevisor krävs sålunda, enligt 9 kap. 9 § ABL, att de ägare, som på bolagsstämma röstar för ett förslag om att ”en revisor som utses av Bolagsverket ska delta i revisionen tillsammans med övriga revisorer”, innehar motsvarande andel aktier som i granskningsfallet och det krävs att någon aktieägare sedan ansöker om att Bolagsverket utser en minoritetsrevisor.⁴¹

På motsvarande vis som ett förslag om granskning alltid kan framställas på en årsstämma, kan ett förslag om att en minoritetsrevisor ska utses alltid framställas på en bolagsstämma som ändå, enligt kallelsen, har att välja ordinarie revisor. För att ett förslag om minoritetsrevisor ska kunna framställas och behandlas på en bolagsstämma där val av ordinarie revisor *inte* ska äga rum, krävs dock enligt bestämmelsen att det av kallelsen till stämman framgår att ”förslaget [...] skall behandlas” på stämman.⁴²

Likheten mellan reglerna om granskning och reglerna om minoritetsrevisorer är alltså uppenbar. Det framstår därför som fullt rimligt att i detta hänseende göra jämförelser mellan dessa olika regler. Utfallet av en omröstning på stämma beträffande ett förslag om minoritetsrevisor bör således betecknas på precis samma sätt som utfallet av en omröstning rörande ett förslag om granskning. Lagtexten i 9 kap. 9 § ABL ger dock inget ytterligare tolkningsunderlag än lagtexten i 10 kap. 22 § ABL. Inte heller i andra rättskällor som berör minoritetsrevisorsinstitutet har jag kunnat finna frågan behandlad.⁴³ Jag får därför nöja mig med att konstatera att det i vart fall inte gått att finna

⁴¹ Minoritetsrevisor kan under samma förutsättningar utses även i bolag som inte har ordinarie revisor, 9 kap. 9 a § ABL.

⁴² Bestämmelsen kräver alltså att det av kallelsen till stämman ska framgå att *förslaget* ska behandlas. Rimligen bör bestämmelsen förstås så, att det krävs att kallelsens förslag till dagordning innehåller ett nummerat *ärende* under vilket förslaget ska behandlas.

⁴³ Senare förarbeten hänvisar till äldre, där saken i enlighet med lagtexten uttrycks som att ”erforderlig minoritet på stämman biträtt förslaget”, prop. 1975:103, s. 420, jfr prop. 2004/05:85, s. 636 och prop. 1997/98:99, s. 260.

något stöd för att beslutsregeln i 7 kap. 40 § ABL *inte* skulle gälla för stäm-
mans behandling av ett förslag om minoritetsrevisor.

6.3.2 Minoritetsutdelning

Enlig 18 kap. 11 § ABL kan ägare till minst en tiondel av bolagets samtliga aktier begära att viss andel av årets vinst delas ut till aktieägarna. En sådan begäran kan endast framställas på årsstämma, där ärendet ”Disposition av resultatet” (eller motsvarande) alltid ska vara föremål för beslut, se 7 kap. 11 § ABL. Enligt nu gällande lagtext föreligger en uttrycklig skyldighet för bolagsstämman att, givet de i bestämmelsen uppställda förutsättningarna, fatta beslut i enlighet med minoritetens begäran.⁴⁴ Av 18 kap. 11 § 4 st. ABL framgår att årsstämman dock aldrig är skyldig att besluta om högre utdelning än fem procent av bolagets eget kapital och att ett beslut om utdelning naturligtvis inte får strida mot kapitalskyddsreglerna i 17 kap. 3 § ABL.

En minoritet av viss storlek har således enligt 18 kap. 11 § ABL möjlighet att *kräva* att bolagsstämman fattar ett visst beslut. Deras sålunda framställda begäran är ett förslag inom ramen för ärendet rörande resultatdisposition.⁴⁵ Aktieägarna på stämman är enligt lag skyldiga att rösta för förslaget, givet att de i bestämmelsen uppställda förutsättningarna är uppfyllda. Det är emellertid alltjämt majoriteten av de avgivna rösterna som i enlighet med 7 kap. 40 § ABL avgör vilket beslutet blir. Minoriteten har ingen möjlighet att *avgöra* eller *diktera* beslutet.⁴⁶ Om majoriteten röstar emot minoritetens förslag, må detta stå i strid med bestämmelsen, men det är fortfarande stäm-
mans beslut att förslaget inte vinner bifall. Någon annan möjlighet att komma till rätta med detta än att klandra det felaktiga bolagsstämmobeslutet har inte minoriteten.⁴⁷

⁴⁴ Se dock förslag till ny lydelse, Ds 2010:8, s. 30.

⁴⁵ Se Beyer, C. i SvJT 1996 s. 681 på s. 699.

⁴⁶ Andersson, S., Johansson, S. och Skog, R., a.a., 18:11.3 och Beyer, C., a.st.

⁴⁷ Ds 2010:8, s. 64 f. och 70 f., prop. 2004/05:85, s. 767 f., Andersson, S., Johansson, S., och Skog, R., a.a., 18:11.3 och Nerep, E. och Samuelsson, P., a.a., 18:11.5. Jfr den lösning som valts i 9 kap. 16 och 26 §§ ABL. Enligt den förra bestämmelsen ska bolagsstämman utse en auktoriserad revisor till revisor, om en minoritet, som företräder minst en tiondel av bolagets aktier, begär det när revisorsval ska ske i ett bolag som annars inte måste ha auktoriserad revisor. Av den senare bestämmelsen följer att om stämman, trots sin skyldighet att efterkomma begäran, väljer att inte utse en auktoriserad revisor, kan bolagets aktieägare inom en månad från stämman begära att Bolagsverket utser sådan revisor. Motsvarande ordning lämpar sig mindre väl för en begäran om minoritetsutdelning som fått avslag, eftersom en prövning av minoritetens rätt i det fallet normalt torde vara väsentligt

Konstruktionen av reglerna om minoritetsutdelning enligt 18 kap. 11 § ABL skiljer sig uppenbarligen klart från reglerna i 10 kap. 22 § ABL. I det förra fallet har en minoritet av viss storlek rätt att framställa ett förslag, som bolagsstämman kan vara skyldig att bifalla. I det senare fallet har minoritetsägare, oavsett innehavets storlek, rätt att framställa ett förslag, som bolagsstämman inte i något fall är skyldig att bifalla. Om förslaget röstas ned av majoriteten, samtidigt som en minoritet med en tiondel av bolagets aktier lagt fram och biträder förslaget, får minoritetens agerande som sådant ingen omedelbar rättslig betydelse i det förra fallet, men väl alltså i det senare.

I det förra fallet, rörande minoritetsutdelning, står det klart att stämmans beslut ska anses utgöras av den mening som fått mer än hälften av de avgivna rösterna, även om beslutet skulle stå i direkt strid med minoritetens lagstadgade rätt till minoritetsutdelning.⁴⁸ Det ger naturligtvis inte i sig någon ledning för hur utgången av en omröstning om ett förslag om granskning ska betraktas. Det vore ändå besynnerligt om det skulle ligga till på det viset, att stämman å ena sidan kan fatta ett *lagstridigt* – men likafullt giltigt⁴⁹ – majoritetsbeslut som förvägrar minoriteten rätt till utdelning, samtidigt som stämmans beslut i granskningsfallet *inte* skulle utgöras av den mening som fått flest röster, trots att det uppenbarligen är fullt tillåtet såväl att hysa uppfattningen att granskning inte ska genomföras, som att rösta på det viset.

6.3.3 Ansvarsfrihet

Förutom beslut om resultatdisposition, stadgar 7 kap. 11 § ABL att ett ytterligare obligatoriskt ärende på den årliga bolagsstämman är, att det "[v]id års-

svårare att göra. Ytterligare en variant framgår av 7 kap. 14 § 2 st. ABL. Där sägs att beslut i vissa frågor ska anstå till fortsatt bolagsstämma om stämman "beslutar om det eller ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget begär det". Enligt ordalydelsen har alltså stämмоordföranden att ajournera stämman redan om en minoritet med en tiondel av aktierna *begär* det. Minoritetens begäran skulle således inte vara att uppfatta som ett förslag som ska bli föremål för beslut. Samtidigt antyder föreskrifterna i bestämmelsens sista stycke att stämman alltid förutsätts *fatta beslut* om fortsatt stämma. Möjligen ska regeln därför uppfattas som att majoriteten har en skyldighet att besluta om fortsatt stämma när en tillräckligt stor minoritet begär det (på motsvarande vis som enligt föreskrifterna i 9 kap. 16 § och 18 kap. 11 § ABL).

⁴⁸ Se hänvisningarna i föregående not. Aktieägare som röstat mot minoritetens förslag kan dock tänkas bli skadeståndsskyldiga i enlighet med 29 kap. 3 § ABL.

⁴⁹ Att beslutet kan ändras eller upphävas efter klander är en annan sak; så är det med alla stämmobeslut. Om klandertalan inte väcks inom klanderfristen utgörs under alla förhållanden stämmans beslut av majoritetens mening.

stämman *skall* [fattas] *beslut* [...] om ansvarsfrihet gentemot bolaget för styrelseledamöterna och den verkställande direktören” (mina kursiveringar).

ABL uppställer inte något krav på annan röstmajoritet än den som anges i 7 kap. 40 § ABL när bolagsstämman går till beslut i ansvarsfrihetsfrågan. Det ligger därför nära till hands att även i detta fall anta att bolagsstämmans beslut utgörs av den mening som samlat mer än hälften av de avgivna rösterna.

En närmast samstämmig doktrin gör dock gällande att bestämmelsen i 29 kap. 7 § ABL medför att en minoritet som företräder minst tio procent av bolagets aktier kan *hindra* bolagsstämman från att fatta ett beslut av nu nämnd innebörd.⁵⁰ Någon sådan slutsats går förvisso inte att dra av lagtexten. Stöd för denna tanke hämtar därför författarna istället från i första hand äldre aktiebolagslagar och förarbeten.⁵¹

Efter att utförligt ha diskuterat frågan finner Svernlöv att bestämmelserna i 7 kap. 40 §, 29 kap. 7 och 11 §§ ABL sammantaget ska uppfattas så, att om röstmajoriteten har röstat mot att en *skadeståndstalan* ska väckas mot styrelseledamöterna, ska bolagsstämman anses ha fattat beslutet att *inte* väcka talan, även om en minoritet som företräder tio procent av aktierna skulle ha röstat för förslaget. Det stämmer enligt min mening väl överens med lagbestämmelserna och framstår som riktigt. Men sedan drar han alltså också den slutsatsen, att om röstmajoriteten har röstat *för* ansvarsfrihet, ska bolagsstämman ändå anses ha fattat beslutet att *inte* bevilja ansvarsfrihet, om en minoritet som företräder tio procent av aktierna har röstat mot förslaget. Enligt Svernlöv ska bestämmelserna uppfattas som att aktieägare som representerar minst en tiondel av bolagets aktier kan *förhindra* att bolagsstämman fattar beslut om att bevilja ansvarsfrihet.⁵² Slutsatsen bygger han framför allt på lagstiftningshistoriska argument och ett ändamålsresonemang.

⁵⁰ Se Svernlöv, C., Ansvarsfrihet. Dechargeinstitutet i svensk aktiebolagsrätt, 2 uppl., 2008, s. 127 med vidare hänvisningar samt Nerep, E. och Samuelsson, P., a.a., 29:9.9.1. Jfr dock Lindskog, S., a.a., s. 56 f. i not 113.

⁵¹ Se Svernlöv, C., a.a., s. 130 f.

⁵² Svernlöv, a.a., s. 126 ff. Jfr dock Lagrådet i prop. 1975:103, s. 779. I det sammanhanget kan också en jämförelse göras med ett beslut av stämman om förlikning enligt 29 kap. 8 § ABL. Bestämmelsen stadgar att "[e]n uppgörelse i fråga om skadeståndsskyldighet till bolaget [...] får träffas endast av bolagsstämman och endast under förutsättning att inte ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget röstar mot förslaget om uppgörelse". Bestämmelsen är knepig. Bolagsstämman kan inte rättshandla och därför inte heller själv "träffa en uppgörelse", se Johansson, S., Bolagsstämma, s. 101. (Jfr dock Åhman, O., Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten, 1997, s. 425.) Bestämmelsen bör därför uppfattas på det viset att styrelsen i bolaget för det första inte får träffa en sådan uppgörelse

Slutsatsen är problematisk och ingalunda självklar. Det framstår inte som riktigt att uppfatta saken på det sättet att bolagsstämman har fattat *beslutet* att *inte* bevilja ansvarsfrihet när majoriteten röstat för ansvarsfrihet. Det är inte förenligt med lagtexten i 7 kap. 40 § ABL. Enligt Svernlöv skulle det emellertid inte heller vara riktigt att ange att bolagsstämman i det fallet har beslutat att *bifalla* förslaget om ansvarsfrihet. Men rimligen måste något av alternativen väljas. Att konstatera att stämman inte fattat något beslut *alls* i frågan – dvs. att beslut i frågan faktiskt *förhindrats* av minoriteten – skulle uppenbarligen stå i strid med lagkravet på att ett beslut ska fattas, 7 kap. 11 § ABL. En sådan protokollsanteckning vore knappast heller förenlig med bestämmelserna i 7 kap. 40 och 48 §§ ABL.

För egen del vill jag mena att stämmans beslut i ett sådant fall måste anses vara ett bifall till förslaget om ansvarsfrihet. Innebörden av det beslutet är i sin tur att *bolaget* förklarat sig inte ha för avsikt att driva ansvarsfrågan mot styrelseledamöterna och verkställande direktören – på motsvarande sätt som ett stämmobeslut om att inte väcka skadeståndstalan mot dem innebär en instruktion till styrelsen att inte vidta någon sådan åtgärd.⁵³

Det faktum att det alltjämt kan vara möjligt för en aktieägarminoritet att med stöd av 29 kap. 9 § ABL *i eget namn* väcka talan mot ledningspersonerna om skadestånd till bolaget – nämligen om en tillräckligt stor andel av aktieägarna röstat mot förslaget om ansvarsfrihet – har inte med frågan om vilket beslut stämman fattat att göra. Samtidigt kan det möjligen framstå som mindre lämpligt att i ett sådant fall generellt uttrycka saken som att styrelseledamöterna ”har fått ansvarsfrihet” eller liknande. Ansvarsfrihet har de uppenbarligen inte fått i den meningen att talan om skadestånd till bolaget inte skulle kunna väckas mot dem (även för det fall undantag enligt 29 kap. 11 § ABL inte skulle vara för handen). Icke desto mindre synes innebörden av

utan att stämman involverats och godkänt uppgörelsen. För det andra får inte styrelsen verkställa ett stämmobeslut om en uppgörelse, för det fall en tillräckligt stor minoritet röstat mot uppgörelsen. Det hindrar dock inte att *stämmobeslutet* ska anses vara att uppgörelsen godkänns. Att en så stor minoritet röstat mot uppgörelsen blir ju inte heller känt förrän omröstningen faktiskt har genomförts och beslutet därmed har fattats. Jfr Nerep, E. och Samuelsson, P., som å ena sidan synes instämma i att beslut om förlikning under dessa förutsättningar har fattats och således kan klandras, å andra sidan menar att ett sådant beslut inte *kan* fattas om en minoritet med en tiondel av bolagets aktier röstat mot uppgörelsen, se a.a., 29:8.1.

⁵³ Se Lindskog, S., a.a., s. 56 f. i not 113. Se även Lagrådets kommentar till utformningen av motsvarande bestämmelse i 1975 års aktiebolagslag (15 kap. 5 §), prop. 1975:103, s. 779.

bolagsstämmans uppfattning och beslut vara klar: Har majoriteten av de avgivna rösterna lagts på förslaget om att ansvarsfrihet ska beviljas, så har *bolagsstämman beslutat* att bevilja ansvarsfrihet.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att likheten mellan reglerna om ansvarsfrihet och reglerna om granskning ligger i att det har rättslig betydelse om en minoritet, som innehar minst en tiondel av bolagets aktier, har röstat emot det förslag som majoriteten har biträtt. Varken reglerna om ansvarsfrihet eller reglerna om granskning säger någonting om hur utfallet av en omröstning i frågan ska betecknas. Det framstår därför inte som orimligt att tänka sig att utfallet ska betecknas på samma sätt i de båda fallen. Uppenbarligen ger inte lagtexten något stöd för att ansvarsfrihetsbeslutet inte skulle följa huvudregeln i 7 kap. 40 § ABL. Annorlunda förhåller det sig med stora delar av den juridiska doktrinen, enligt vilka stämmans beslut skulle vara nekad ansvarsfrihet trots att endast en minoritet med minst en tiondel av bolagets aktier röstat mot ansvarsfrihet. Den argumentation som förts fram i doktrinen är emellertid, enligt min mening, inte övertygande. Slutsatsen kan därför ifrågasättas redan vad gäller ansvarsfrihetsbeslutet. Under alla förhållanden tar den sålunda framförda uppfattningen i doktrinen sikte enbart på just det särpräglade ansvarsfrihetsinstitutet. Oavsett resonemangets giltighet för ansvarsfrihetsbeslutet kan det därför inte anses ha någon betydelse för hur ett beslut i en fråga om granskning ska betraktas.

6.3.4 Sammanfattning

Jämförelser med reglerna om minoritetsrevisor, minoritetsutdelning och ansvarsfrihet ger enligt min mening inte något stöd för uppfattningen att bolagsstämmans beslut i en granskningsfråga skulle utgöras av den mening som ägare till en *minoritet* av rösterna biträtt. Medan lagreglerna som sådana rörande minoritetsrevisor och ansvarsfrihet knappast ger någon ledning för frågan alls, vill jag tvärtom mena att beslutsordningen kring minoritetsutdelning ger ett visst, indirekt stöd för tanken att det i enlighet med 7 kap. 40 § ABL är majoritetens röst som avgör vilket beslut som stämman ska anses ha fattat, oavsett vilken rätt minoriteten må ha att framställa förslag, oavsett vilken rätt minoriteten må ha att påfordra visst beslut i frågan och oavsett om minoritetens röster i och för sig kan ha rättslig betydelse.⁵⁴

⁵⁴ Regleringen i 9 kap. 16 och 26 §§ ABL kan sägas erbjuda motsvarande stöd.

6.4 Betydelsen av beslutets klanderbarhet

6.4.1 Bolagsstämmobesluts klanderbarhet

Enligt 7 kap. 50 § ABL kan ett bolagsstämmobeslut, som inte tillkommit i behörig ordning eller som på annat sätt strider mot ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen, genom en klandertalan upphävas eller ändras av domstol. Grunderna för en klandertalan kan vara av såväl formell natur, som materiell. Till de formella klandergrunderna räknas t.ex. brott mot reglerna om deltagande på stämman eller röstlängdens utformning. Till de materiella grunderna räknas bland annat överträdelse av likhetsprincipen och generalklausulen.

Enligt huvudregeln ska en klandertalan väckas inom tre månader från dagen för bolagsstämmobeslutet. Så är typiskt sett fallet ifråga om beslut som utgör överträdelse av materiella aktieägarskyddsregler i ABL. I vissa fall uppställer ABL dock inget krav alls på inom vilken tid talan ska väckas, de s.k. nullitetsfallen, se 7 kap. 51 § 2 st. ABL.

För en framgångsrik klandertalan fordras uppenbarligen att det föreligger klandergrundande fel beträffande ett *bolagsstämmobeslut*. Det ska alltså röra sig om ett *beslut* fattat vid en bolagsstämma. För frågan om när en bolagsstämma ska anses ha ägt rum får jag här hänvisa till andra författares slutsatser.⁵⁵ En annan relevant fråga är hur ett *beslut* ska definieras.

Stattin anger det i och för sig uppenbara, att bolagsstämman, som ju inte kan rättshandla,⁵⁶ agerar just genom att fatta beslut och att huvudregeln är att stämmans beslut utgörs av den mening som fått flest röster.⁵⁷ Det naturliga är att de ärenden som framgår av kallelsens förslag till dagordning och som sedermera under stämмоordförandens ledning vederbörligen avhandlas på stämman, leder till beslut som också betraktas som sådana.⁵⁸ Stämmans sålunda konstaterade beslut innehåller typiskt sett ett handlingsdirektiv till någon – vanligen styrelsen – som innebär att vederbörande ska utföra eller underlåta något.⁵⁹

⁵⁵ Se t.ex. Stattin, D., Företagsstyrning, s. 114 ff. och Nerep, E., Aktiebolagsrättslig analys. Ett tvärsnitt av nyckelfrågor, 2003 ("Aktiebolagsrättslig analys" i det följande), s. 316 ff., båda med vidare hänvisningar.

⁵⁶ Jfr dock Åhman, O., a.a., s. 406 ff.

⁵⁷ Stattin, D., Företagsstyrning, s. 125. Se även Johansson, S., Bolagsstämma, s. 451 ff.

⁵⁸ Jfr Nerep, E., Aktiebolagsrättslig analys, s. 315.

⁵⁹ Se Stattin, D., Företagsstyrning, s. 125 ff. och Stattin, D., Minoritetsskydd och klander, Aktiebolagslagens minoritetsskydd, Stockholm Centre for Commercial Law, nr 7, 2008, s. 82 f.

Som en utgångspunkt är en sådan karaktärisering av stämmobeslut fullt tillräcklig; det förslag som inom ramen för ett ärende kan konstateras ha fått erforderligt stöd, utgör stämmans beslut. Det beslutet kan sedan i efterhand klandras enligt reglerna i 7 kap. 50–52 §§ ABL.

En särskild fråga är vad som gäller om en omröstning gett ett visst resultat, men stämmans ordförande – på grund av felräkning, okunnighet om gällande majoritetskrav eller avsiktligen – förklarar att stämmans beslut är något annat. Ska stämmans beslut i det fallet anses vara det faktiska beslutet eller det av stämмоordföranden tillkännagivna beslutet? Riktigast torde vara att utgå från att det är det av ordföranden tillkännagivna beslutet som ska anses vara stämmans beslut och som således kan bli föremål för klander. Vilket det faktiska beslutet är, kan vara mycket svårt att avgöra, liksom därmed om beslutet kan och bör klandras.⁶⁰

6.4.2 Klander av beslut rörande förslag om granskning

Om ett på stämma framlagt förslag om granskning vinner stöd från ägare till majoriteten av de avgivna rösterna, har bolagsstämman uppenbarligen fattat beslut om att granskning ska genomföras. Stämmans beslut innefattar en anvisning till styrelsen att vidta åtgärder för att i enlighet med beslutsförslaget tillse att granskare kontrakteras m.m. Givetvis kan detta beslut klandras. Föreligger klandergrund ska domstolen i klander målet upphäva eller ändra stämmobeslutet. En sådan klandergrund skulle t.ex. kunna vara att en aktieägare, som röstat för granskningen, har upptagits i röstlängden som representerande fler aktier än aktieägaren i realiteten äger, vilket påverkat utgången.

När minoritetsägare föreslagit granskning utfaller emellertid omröstningen så gott som aldrig på det viset. Vanligen röstas istället förslaget ned med en förkrossande majoritet. Inte desto mindre kan det förstås förhålla sig så, att en tillräckligt stor minoritet har röstat för förslaget för att förutsättningar ska föreligga för Bolagsverket att på ansökan av en aktieägare förordna en granskare.

Som redogjorts för ovan menar Nerep och Samuelsson – och, synes det, även andra – att om förslaget vunnit stöd från en så stor andel av minoritetsägarna att förutsättningar för ett förordnande föreligger, så skulle i själva verket stämmans beslut utgöra ett *bifall* till granskningsförslaget. Det är då

⁶⁰ Se om denna fråga Nial, H., Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmobeslut, 1934, s. 58 f.

följdriktigt att Nerep och Samuelsson också menar att det är möjligt att klandra detta ”beslut”.⁶¹

Till en början kan det konstateras att det skulle stå i strid med uttrycklig lagtext, att beteckna ett förslag som endast vunnit ett ”minoritetskvalificerat” stöd, för ett beslut om att antaga förslaget. Vidare talar enligt min mening också goda ändamålsskäl mot att det skulle vara möjligt att klandra ett ”beslut” om granskning när endast en minoritet har biträtt förslaget. Om utgången av omröstningen i ett sådant fall skulle betecknas som att stämman har beslutat om att granskning ska genomföras och det skulle vara möjligt att klandra det beslutet, skulle majoritetssidan eller bolagets styrelse kunna utnyttja klandermöjligheten i syfte att förhindra eller förhåla en granskning. Om en klandertalan skulle väckas under sådana förhållanden torde Bolagsverket inte utse någon granskare förrän det i lagakraftvunnen dom har konstaterats att ”beslutet” inte är ogiltigt.⁶²

Det är också svårt att se något reellt behov av att kunna få till stånd en prövning i allmän domstol av om ärendet har hanterats korrekt inför och på stämman. När Bolagsverket fått in en begäran om att en granskare ska utses har verket att göra en prövning av om de formella förutsättningarna för en granskning föreligger, dvs. om ärendet vederbörligen har behandlats på bolagsstämma (innefattande att kallelse skett korrekt), om ett fullständigt förslag (innefattande granskningstema) lagts fram, om ägare till en tillräckligt stor andel av bolagets aktier, vid stämmans beslutsfattande, röstat för förslaget, samt om sökanden är aktieägare.⁶³ Skulle någon av nämnda förutsättningar brista, ska Bolagsverket inte utse någon granskare.⁶⁴ Vilket *beslut*

⁶¹ Nerep, E. och Samuelsson, P., a.a., 10:22.2.3–2.4.

⁶² Klandertalan väcks som bekant mot bolaget, som i målet företräds av styrelsen. Det kan då tänkas att en styrelse, som inte gärna ser att granskningen genomförs, helt enkelt medger den sålunda väckta talan.

⁶³ Jfr Andersson, S., Johansson, S. och Skog, R., a.a., 10:22.1 och Linskog, S., a.a., s. 62 f.

⁶⁴ Så långt är således Bolagsverkets prövning strikt formell. En annan fråga är om verket också ska pröva om granskningstemat är *tillåtet*, dvs. om det håller sig inom de ramar som uppställs i 10 kap. 21 § ABL, och om minoriteten har *befogade skäl* att få en granskning till stånd. Enligt den danska selskabsloven (§ 150) ska förordnande myndighet utse granskare endast om den finner ansökan ”tilstrækkelig begrundet”, den norska aksjeloven (§ 5-26) uppställer krav på att ansökan har ”saklig grunn” och den finska aktiebolagslagen (7 kap. 7 §) kräver att det ska föreligga ”vägande skäl” för en granskning. Några motsvarande krav uppställs dock inte i ABL. Lika lite som bolagsstämman ska pröva minoritetens *syfte* med granskningen, ska alltså Bolagsverket göra det, jfr prop. 1975:103, s. 438. Där emot måste Bolagsverket anses vara skyldigt att pröva om granskningstemat som sådant

stämman har fattat ska Bolagsverket däremot inte fästa någon vikt vid.⁶⁵ Det följer också av 10 kap. 22 § ABL att Bolagsverket ska ge bolagets styrelse tillfälle att yttra sig innan granskare utses, vilket således innebär att om sådana omständigheter skulle föreligga som ifråga om stämmobeslut skulle utgöra klandergrunder, finns möjlighet för bolaget att uppmärksamma Bolagsverket på detta innan myndigheten fattar beslut i ärendet.

Vad återigen beträffar ansvarsfrihetsbeslutet betecknar Svernlöv det som ett ”beslut som vilket annat bolagsstämmobeslut som helst” som liksom andra stämmobeslut således kan klandras på såväl formell som materiell grund.⁶⁶ Som exempel på en formell klandergrund nämner han att ”beslutet har fattats med *otillräcklig majoritet* [...] genom att ordföranden inte uppfattat att aktieägare företrädande minst en tiondel av samtliga aktier röstat emot” (min kursivering).⁶⁷

Men finns det under några omständigheter någon möjlighet för en minoritet att på den grunden vinna framgång med en klandertalan mot ett stämmobeslut att bifalla förslaget? Jag har svårt att se det. Jag har också svårt att se något behov av en sådan möjlighet. Huruvida ägare till minst en tiondel av bolagets aktier har röstat mot ansvarsfrihet, får rättslig betydelse endast om talan om skadestånd till bolaget väcks mot någon av dem som beslutet omfattar, eftersom det då är en processförutsättning.⁶⁸ Käranden i ett sådant mål har som en prejudiciell fråga att styrka att processförutsättningen är uppfylld.⁶⁹ Om protokollet inte redovisar det korrekta antalet aktier, som den minoritet som röstade mot ansvarsfrihet företrädde, kan minoriteten förvisso få svårt att styrka de rätta förhållandena,⁷⁰ men huruvida stämmans *beslut* uppfattades korrekt av ordföranden eller inte och

är tillåtet eller inte. Bolagsverket ska alltså inte pröva vilka *skäl* minoriteten har för sin begäran om granskning, men väl *vad* som ska granskas. Om granskningstemat anger att granskningen ska avse åtgärder som inte får eller kan granskas, ska Bolagsverket enligt min uppfattning i sitt beslut inskränka granskningstemat i dessa delar. Jfr de skilda åsikter i frågan som framgår av Lindskog, S., a.a., s. 64 ff. och 78 ff. samt Nerep, E. och Samuelsson, P., a.a., 10:21.3–4.

⁶⁵ Oavsett om förslaget bifallits eller avslagits, ska granskare utses om en tillräckligt stor minoritet biträtt förslaget. Se not 35 ovan med vidare hänvisningar.

⁶⁶ Svernlöv, C., a.a., s. 288.

⁶⁷ Svernlöv, C., a.st.

⁶⁸ NJA 1990 s. 286, prop. 1975:103, s. 779 och Svernlöv, C., a.a., s. 220 ff.

⁶⁹ NJA 2009 s. 594. Jfr Johansson, S. i Svensk associationsrätt i huvuddrag, 10 uppl., 2011 (”Svensk associationsrätt” i det följande), s. 188, som där talar om *stämmobeslutets innehåll*.

⁷⁰ Stämmoprotokollet väger enligt NJA 1990 s. 286 bevismässigt tungt.

om *beslutet* återgetts korrekt i protokollet eller inte, saknar strängt taget betydelse för frågan.⁷¹

Det är mot denna bakgrund svårt att se hur – och varför – minoriteten ska kunna väcka en klandertalan mot ett *beslut* om ansvarsfrihet redan på den grunden att ordföranden inte uppfattat att den *minoritet* som röstade mot ansvarsfrihet företrädde minst en tiondel av samtliga aktier.⁷² Måhända kan det vara så att minoriteten menar att *protokollet* är felaktigt på så sätt att det inte redovisar korrekt antal aktier som den nej-röstande minoriteten företrädde på stämman. I så fall är en klandertalan likafullt inte en framkomlig väg.

6.5 Slutsats

Det är sammanfattningsvis svårt att se något bärande skäl till att bolagsstämmans beslut vid en omröstning om ett förslag om granskning, skulle följa någon annan ordning än enligt den huvudregel som föreskrivs i 7 kap. 40 § ABL. Ett sådant beslut bör därför betraktas på samma sätt som vilket annat stämmobeslut som helst – som inte avser val och inte fordrar kvalificerad majoritet – dvs. som att stämmans beslut utgörs av den mening som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna.

Det framstår även systematiskt som mindre lämpligt att beteckna utfallet av en omröstning som ”bifall”, när majoriteten har röstat för ”avslag”, även av det skälet att ett egentligt bifall till ett förslag ju skapar en förpliktelse för styrelsen att verkställa beslutet. Till skillnad från sådana förslag som vunnit majoritetens gillande är, som nämnts tidigare, styrelsen inte skyldig att vidta några åtgärder när majoriteten har röstat mot granskningsförslaget – tvärtom är den skyldig att avhålla sig från att vidta några åtgärder.⁷³ Enligt min mening måste det därför vara bäst förenligt med den reella innebörden av

⁷¹ Jfr Nerep, E. och Samuelsson, P., a.a., 7:48.5; enligt vad som där anförs tycks författarna mena att beslutet kan formuleras som ett bifall likaväl som ett avslag när majoriteten röstat för ansvarsfrihet, så länge det av protokollet framgår hur stor anslutning motsidan vunnit.

⁷² Som framgår av denna artikel är jag, till skillnad från Svernlöv, av uppfattningen att ordföranden i Svernlövs exempel har uppfattat stämmans *beslut* helt korrekt – när ägare till mer än hälften av rösterna har röstat för ansvarsfrihet, så har stämman bifallit förslaget. Så länge det är rätt uppfattat att ägare till mer än hälften av de avgivna rösterna röstar för ansvarsfrihet, spelar det för frågan om vilket beslut som fattats ingen avgörande roll om ordföranden har en felaktig uppfattning om hur många aktier den minoritet som röstat mot förslaget företräder.

⁷³ Jfr bestämmelsen i 8 kap. 17 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, enligt vilken styrelsen i en ekonomisk förening kan ha skyldighet att agera även då stämman inte fattat majoritetsbeslut om att granskning ska genomföras.

stämmans ställningstagande och därmed bäst tjäna tydlighetens intresse, att när ägare till flest röster har röstat nej till förslaget om granskning, beteckna stämmans beslut som avslag och ingenting annat.⁷⁴

Om sedan en minoritet, som företräder minst en tiondel av bolagets aktier eller en tredjedel av de vid stämman företrädde aktierna, har röstat *för* förslaget om granskning, kan förslaget, med den lindskogska terminologin, betecknas som ”minoritetskvalificerat”. Förutsättningar föreligger då för Bolagsverket att på ansökan av aktieägare utse granskare. Det förändrar dock inte det faktum att bolagsstämmans *beslut* fortfarande är avslag.

Reglerna om stämmans behandling av ett förslag om granskning – eller för den delen t.ex. ansvarsfrihet – ska alltså inte blandas ihop med de regler som innehåller krav på *kvalificerad majoritet*. Bestämmelserna om kvalificerad majoritet är uttryckligen *undantagsregler* från huvudregeln i 7 kap. 40 § ABL, se bestämmelsens andra stycke. I ett fall som t.ex. beslut om ändring av bolagsordningen kräver 7 kap. 42 § ABL att ägare som företräder två tredjedelar av de avgivna rösterna biträder förslaget för att ett giltigt beslut i enlighet med förslaget ska anses ha fattats. Om de ägare som biträtt förslaget i och för sig företräder mer än hälften av de avgivna rösterna, men inte två tredjedelar, är uppenbarligen stämmans beslut avslag p.g.a. *otillräcklig majoritet*. Några motsvarande undantagsbestämmelser finns inte ifråga om beslut om granskning eller ansvarsfrihet. Enligt min mening går det därmed inte heller att i de fallen – till skillnad från när fråga är om beslut som kräver kvalificerad majoritet – se att en minoritet skulle kunna *förhindra* att majoritetens vilja också konstituerar stämmans beslut.

När endast en minoritet har röstat för granskningsförslaget, kan en klander-talan inte väckas mot något stämmobeslut om att granskning ska genomföras. Stämmans beslut är ju att granskning *inte* ska genomföras.⁷⁵ Däremot kan naturligtvis beslutet att *inte* genomföra granskning klandras. Den aktieägare som t.ex. menar att den fastställda röstlängden var felaktig och att stämmans beslut, om det hade grundats på en korrekt röstlängd, istället skulle ha inneburit bifall till förslaget, kan föra en sådan klandertalan och vid framgång få domstolen att ändra beslutet.

⁷⁴ Till skillnad från ABL och andra nordiska länders lagstiftning är den danska selskabsloven tydlig på den här punkten. Där anges i § 150 uttryckligen att om stämman med enkel majoritet antar ett förslag om granskning, ska stämman också välja en eller flera granskare och att om stämman *inte* antar förslaget, så kan en aktieägare ansöka om att granskare utses, förutsatt att förslaget vunnit stöd av ägare till en tillräckligt stor andel av bolagets aktier.

⁷⁵ Jfr Lindskog, S., a.a., s. 48 i not 90 samt s. 51.

7. Protokollering

Framläggandet av minst ett tillåtet förslag under en viss tillåten ärendepunkt, leder regelmässigt fram till ett beslut av bolagsstämman.⁷⁶ Så länge förslaget inte dras tillbaka, stämman skjuts upp eller något annat formellt hinder föreligger, kan stämman inte skilja sig från saken utan att fatta ett beslut, dvs. stämman har att bifalla eller avslå förslaget.⁷⁷

När ett förslag har lagts fram och bolagsstämmans beslut inte kan fastställas genom acklamation, får beslutsinnehållet, efter begäran, bestämmas genom omröstning, som kan genomföras på lite olika sätt.⁷⁸ När även minoritetsrösterna kan ha betydelse – såsom ifråga om t.ex. ett förslag om särskild granskning eller ansvarsfrihet – bör ordföranden alltid fastställa vilka röstberättigade som gått förlorande ur striden och hur många aktier de företräder.⁷⁹

Av 7 kap. 48 § ABL framgår att vad som ska antecknas i ett stämmoprotokoll är dels i) dag och ort för stämman, dels ii) just vilka *beslut* som stämman har fattat. Där anges också att om ett beslut har fattats genom omröstning, ska det i protokollet även antecknas iii) vad som har yrkats och iv) utfallet av omröstningen.⁸⁰ Slutligen ska protokollet utvisa röstlängden, antingen som en del av protokollstexten eller som en bilaga.

Protokollet ska alltså redovisa vilka *beslut* bolagsstämman har fattat. Om ett förslag om granskning har fått mer än hälften av de avgivna rösterna, ska det i protokollet således antecknas att bolagsstämman har fattat beslut om att granskning ska genomföras. Beslutet kan naturligtvis fattas genom acklamation, men eftersom det även i det fallet bör redovisas i protokollet hur många

⁷⁶ Jfr dock Taxell som ifråga om äldre finsk rätt anger att bolagsstämman inte behöver fatta något beslut *alls* med anledning av en aktieägars förslag om särskild granskning, Taxell, L.E., Aktiebolagets organisation, 1983, s. 132. Unger hävdar att det även för gällande svensk rätts vidkommande skulle vara på det viset att stämman inte ska fatta något beslut rörande ett på stämma framlagt förslag om särskild granskning, se Unger, S., a.a., s. 165 – på s. 132 i samma bok anger Unger dock att det i stämмоordförandens uppdrag ingår att se till att ”alla förslag som läggs fram på stämman blir föremål för beslut”.

⁷⁷ Likaväl kan naturligtvis två positiva förslag ställas mot varandra. Föreligger fler förslag än två måste de olika förslagen ställas mot varandra till dess att endast två återstår, se vidare t.ex. Beyer, C., a.a., s. 684 ff. och Unger, S., a.a., s. 106 ff.

⁷⁸ Se Beyer, C., a.st., Johansson, S., Bolagsstämma, s. 430 ff. och 451 ff. och Unger, S., a.a., s. 99 ff.

⁷⁹ Jfr det förfarande som beskrivs i Johansson, S., Svensk associationsrätt, s. 181. Se också vidare nedan.

⁸⁰ För publika bolag, vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad, kan utförligare redovisning av röstresultatet krävas, se 7 kap. 68 § ABL.

aktier de som röstat för förslaget företräder, torde ofta en omröstning eller någon form av rundfrågning likväl visa sig nödvändig.⁸¹

Om däremot ägare som representerar en majoritet av de avgivna rösterna har röstat mot förslaget om granskning, vilket alltså är det vanliga, har bolagsstämman beslutat att avslå förslaget. Det beslut som då ska antecknas i protokollet kan formuleras som ”Bolagsstämman beslutade att avslå förslaget”, ”Beslutades att inte genomföra granskning” eller någonting liknande.

Som antytts ovan bör stämмоordföranden i det fallet ta reda på och fastställa hur många aktier den eller de ägare som biträder förslaget innehar. Så bör enligt min mening ske även om votering inte har begärts och någon skyldighet för ordföranden att göra så därför inte föreligger av det skälet.⁸² Uppgiften om hur många aktier de som biträtt förslaget innehar ska sedan inflyta i protokollet.⁸³ Stämмоordföranden behöver emellertid inte ta ställning till

⁸¹ Även när förslag om granskning vunnit stämmans bifall har minoriteten rätt att begära att Bolagsverket utser granskare. Uppgiften om hur många aktier de som röstade för förslaget företrädde är då nödvändig. Jfr not 35 ovan och Lindskog, S., a.a., s. 56.

⁸² Stämмоordföranden känner ju mycket väl till att det finns åtminstone en aktieägare som biträder förslaget – nämligen förslagsställaren själv. Förslagsställaren kan naturligtvis ensam och i vart fall tillsammans med andra på stämman närvarande aktieägare representera så många aktier att förutsättningar för att få granskning till stånd föreligger. Stämмоordföranden kan därför i en sådan situation inte nöja sig med att konstatera vilket stämmans *beslut* är. På motsvarande vis förhåller det sig enligt min uppfattning om någon aktieägare ropar ”Nej!” när stämman tillfrågas om den önskar bevilja styrelseledamöternas ansvarsfrihet. Även i ett sådant fall bör stämмоordföranden – även om det skulle vara uppenbart att stämmans *beslut* är att bevilja ansvarsfrihet därför att det är uppenbart att ägare till en majoritet av rösterna biträder förslaget – undersöka om de ägare som motsätter sig ansvarsfrihet innehar minst en tiondel av bolagets aktier. Någon skyldighet för stämмоordföranden att förfara på detta vis kan förvisso inte sägas framgå av ABL. Istället tycks en aktieägare, som önskar få antecknat i protokollet hur många aktier och röster som föll på de olika alternativen, vara hänvisad till att begära omröstning i enlighet med 7 kap. 37 § ABL. En sådan tolkning av bestämmelserna framstår dock som väl snäv. Som bekant fastställs stämmans beslut normalt genom acklamation, medan omröstning ska ske om omröstning begärs. Men frågan om hur stämmans *beslut* ska fastställas är ändå en sak för sig. Oavsett på vilket sätt *beslutet* fastställs kan stämмоordföranden enligt min mening inte avstå från att fastställa hur många aktier den minoritet som gjort till känna att den biträder den motsatta uppfattningen innehar, när – såsom i här aktuella frågor – just den frågan har rättslig betydelse.

⁸³ Så länge inte omröstning begärts i enlighet med 7 kap. 37 § ABL föreligger det enligt 7 kap. 48 § ABL uppenbarligen inte någon uttrycklig skyldighet att redovisa den uppgiften i protokollet. Om stämмоordföranden, enligt vad som nyss sagts, konstaterar att förslaget är ”minoritetskvalificerat”, framstår det ändå som åtminstone lämpligt att detta redovisas direkt i protokollet – om inte annat så för att undvika tidsödande omröstnings-

om de ägare som biträtt förslaget innehar så många aktier att Bolagsverket kan förordna en granskare – än mindre behöver det anges i protokollet.⁸⁴

Motsvarande bör naturligtvis gälla för stämmans beslut i fråga om ett förslag om minoritetsrevisor eller minoritetsutdelning; röstmajoriteten avgör vilket beslut som ska antecknas i protokollet, men anteckning ska göras om hur många aktier de ägare som röstade för minoritetsförslaget innehar respektive hur många aktier de ägare som stod bakom begäran om utdelning innehar. I konsekvens med de slutsatser Svernlöv drar i frågan om vilket beslut stämman ska anses ha fattat, föreslår han att utfallet av en omröstning rörande ansvarsfrihet, där ägare till majoriteten av rösterna har röstat för förslaget och en minoritet företrädande minst en tiondel av aktierna har röstat mot, i protokollet ska formuleras som att bolagsstämmans beslut var att *inte* bevilja styrelseledamöterna och verkställande direktören ansvarsfrihet (eventuellt med angivande av minoritetens storlek).⁸⁵ Som framgått ovan delar jag inte Svernlövs uppfattning i beslutsfrågan och följaktligen kan jag inte heller dela hans syn på hur protokollet bör utformas.

förfaranden, som initieras bara för att säkerställa protokollsanteckningen, jfr Johansson, S., Bolagsstämma, s. 447 ifråga om att föra avvikande meningar till protokollet. Jfr även Unger, S., a.a., s. 165, där det kort och gott anges att "[r]esultatet av utrönandet [av huruvida förslaget biträtts av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier eller till minst en tredjedel av de på stämman företrädade aktierna] antecknas i protokollet".

⁸⁴ Jfr Lindskog, S., a.a., s. 56.

⁸⁵ Svernlöv, C., a.a., s. 134.

